

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.1.21>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

Мирошнікова Анастасія Євгеніївна,
orcid.org/0000-0003-1799-8092
доктор філософії (Право),
юристконсультант ТОВ «Солео», м. Дніпро

У статті досліджено практичні й теоретичні проблеми визначення адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур в Україні, розкрито його поняття, зміст та структурні елементи в межах публічного адміністрування та в умовах імплементації цифрових практик митного права ЄС. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий та метод правового моделювання. Визначено, що суб'єкти забезпечення цифровізації митних процедур в межах публічного адміністрування як сукупність органів публічної влади та інших уповноважених інституцій, які в межах адміністративно-правового статусу, визначеного законодавством, здійснюють формування, реалізацію державної політики у сфері цифровізації при здійсненні митних процедур шляхом прийняття нормативно-правових актів, управлінських рішень, координації міжвідомчої взаємодії та здійснення заходів контролю. Запропоновано сутність адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур розуміти як закріплену нормами адміністративного права сукупність прав, обов'язків **за допомогою яких** забезпечується виконання їх завдань й функцій цифровізації при здійсненні процедур митного контролю, митного оформлення та справляння (стягнення) митних платежів. Обґрунтовано, що адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур охоплює їх правосуб'єктність, компетенцію, повноваження, форми й методи, завдання й функції, гарантії їх діяльності, а також адміністративну відповідальність за порушення законодавства з питань цифровізації митних процедур. Зроблено один із висновків, що за таким критерієм як компетенція досліджуваних суб'єктів варто їх поділити залежно від обсягу та характеру владних повноважень у сфері формування та реалізації цифровізації митних процедур на три групи, а саме: суб'єкти загальної компетенції, суб'єкти галузевої (спеціальної) компетенції, суб'єкти міжгалузевої компетенції. Вказується, що перспективним напрямком подальшого дослідження у цій царині є поглиблений аналіз механізмів відповідальності суб'єктів цифровізації митних процедур, а також дослідження співвідношення їхньої компетенції з повноваженнями інших державних органів, їх форм взаємодії та координації, вивчення міжнародних митних стандартів.

Ключові слова: суб'єкти митного права, митні органи, правосуб'єктність, митне адміністрування, адміністративно-правового статус, структура, інформаційно-комунікаційні технології, митний контроль, митне оформлення, адміністративно-правове регулювання.

Myroshnikova Anastasiia. Administrative and legal status of the subjects ensuring the digitalization of customs procedures: concept and structure

The article examines the practical and theoretical issues related to defining the administrative and legal status of the subjects responsible for ensuring the digitalization of customs procedures in Ukraine, and elucidates its concept, content, and structural elements within the framework of public administration and in the context of implementing EU customs law digital practices. The methodological basis of the study consists of general scientific and special legal methods, in particular the dialectical, systemic-structural, formal-logical, comparative-legal methods, as

well as the method of legal modeling. It is determined that the subjects responsible for ensuring the digitalization of customs procedures within public administration constitute a set of public authorities and other authorized institutions which, within the limits of their administrative and legal status as defined by legislation, carry out the formulation and implementation of state policy in the field of digitalization in the course of customs procedures by adopting normative legal acts, managerial decisions, coordinating interagency cooperation, and implementing control measures. It is proposed that the essence of the administrative and legal status of the subjects ensuring the digitalization of customs procedures should be understood as a set of rights and obligations enshrined in the norms of administrative law, through which the performance of their tasks and functions related to digitalization in the process of customs control, customs clearance, and the assessment and collection of customs payments is ensured. It is substantiated that the administrative and legal status of the subjects ensuring the digitalization of customs procedures encompasses their legal personality, competence, powers, forms and methods of activity, tasks and functions, guarantees of their activity, as well as administrative liability for violations of legislation in the field of digitalization of customs procedures. One of the conclusions reached is that, according to the criterion of competence, the subjects under study should be classified, depending on the scope and nature of their public authority in the field of formation and implementation of the digitalization of customs procedures, into three groups: subjects of general competence, subjects of sectoral (special) competence, and subjects of intersectoral competence. It is noted that a promising direction for further research in this area is an in-depth analysis of the liability mechanisms of the subjects responsible for the digitalization of customs procedures, as well as the study of the correlation between their competence and the powers of other state authorities, the forms of their interaction and coordination, and the examination of international customs standards.

Key words: *subjects of customs law, customs authorities, legal personality, customs administration, administrative and legal status, structure, information and communication technologies, customs control, customs clearance, and administrative and legal regulation.*

Постановка проблеми. Швидкий розвиток цифрової трансформації публічного адміністрування в Україні, зокрема в системі митних органів України, зумовлює необхідність комплексного наукового осмислення адміністративно-правового статусу суб'єктів, які забезпечують цифровізацію митних процедур. Положення Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [1] та положень Митного кодексу України [2], застосування інформаційних технологій у митній сфері спрямоване на спрощення митних формальностей, підвищення прозорості митних процедур й наближення національного митного законодавства до стандартів Європейського Союзу [3], й реалізується процеси цифровізації митних процедур системою спеціальних суб'єктів. Важливою особливістю суб'єктів права є те, що ним є перш за все держава в цілому, яка в управлінському процесі представлена системою спеціальних, як правило, державних органів [4, с.17]. Тому актуальність вибору теми роботи зумовлена необхідністю підвищення ефективності правового регулювання здійснення митних

процедур та гармонізації національного митного законодавства із європейськими стандартами цифрового врядування у митній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання проблем правового регулювання здійснення митних процедур досліджували такі науковці, як Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, Є. В. Додін, О. М. Шевчук, М. Г. Шульга та ін. Однак проблемні питання визначення змісту й складових адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур залишились не повністю дослідженими. Вищенаведене вказує на актуальність вибраної теми.

Мета статті – виокремлення практичних і теоретичних проблем визначення змісту й складових адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур в межах публічного адміністрування. **Методологічну основу** дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий та метод правового моделювання

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачений Конституцією та законами України [5]. Зокрема, митні процедури – це правозастосовна діяльність митних органів і їх посадових осіб, спрямована на реалізацію їхніх повноважень під час переміщення конкретного товару через митний кордон визначеним способом у межах вибраного декларантом митного режиму (як фізичними, так і юридичними особами) з дотриманням сукупності митних формальностей [6, с. 211]. Основне навантаження у сфері цифровізації при здійсненні митних процедур в межах публічного адміністрування припадає на органи виконавчої влади. Що пов'язано із конституційним розподілом гілок влади на три види одна із яких виконавча (ст. 6 Конституції України) [5]. Ця сукупність органів публічної адміністрації характеризується наявністю підсистем, установленням між ними субординаційних і координаційних зв'язків, цілісністю, якісною своєрідністю й відносною самостійністю [7, с. 201].

В адміністративному праві не існує єдиного підходу стосовно тлумачення категорій «суб'єкти управління», «суб'єкти державного управління», «суб'єкти публічного адміністрування у митній сфері», не визначеним залишається єдина термінологія «суб'єкти забезпечення цифровізації митних процедур», змісту й перелік складових їх адміністративно-правового статусу.

На нашу думку, суб'єкти забезпечення цифровізації митних процедур – це органи публічної влади, уповноважені інституції та інші учасники митних правовідносин, які реалізують державну політику з цифровізації митних процедур. Вони виконують функції нормативно-правового регулювання, організаційно-правового та інформаційного забезпечення цифровізації митного контролю, митного оформлення та справляння митних платежів. У структурно-функціональному вимірі суб'єкти забезпечення цифровізації митних процедур охоплюють органи

публічної влади, міжнародні організації, приватних осіб та інших учасників митних правовідносин, діяльність яких спрямована на нормативно-правове регулювання, організаційно-правове та інформаційно-правове забезпечення цифровізації процесів митного контролю, митного оформлення та справляння митних платежів відповідно до вимог чинного митного законодавства.

З позицій адміністративно-правового аналізу адміністративно-правового статусу трактується як комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права [8, с. 194; 9, с. 64]. Дефініція «повноваження» в юридичній енциклопедії вказана як сукупність прав та обов'язків державних органів і громадських організацій, посадових та інших осіб, що закріплені за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій. Обсяг повноважень посадових осіб конкретних державних органів залежить від їх місця в ієрархічній структурі відповідних органів [10, с. 590]. У наукових працях компетенція органів державних (в загальному підході) пропонується як закріплений законодавством комплекс владних повноважень (прав і обов'язків), предмет відання й юридична відповідальність [11, с. 90]. З позицій митного права, компетенція митних органів – це сукупність нормативно визначених цілей та завдань, а також необхідних для їх виконання державно-владних повноважень митних органів [12, с. 129]. Компетенцію як складник адміністративно-правового статусу суб'єктів запобігання корупційним ризикам під час здійснення митних процедур, окремі дослідники, пропонують розуміти як сукупність владних повноважень (прав і обов'язків), наданих антикорупційним законодавством таким суб'єктам і закріплена за ними з метою виконання відповідних завдань і функцій, їхні предмети відання, а також адміністративна відповідальність за неналежне виконання повноважень або їх перевищення [7, с. 208]. Отже, адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур слід розу-

міти як закріплену нормами адміністративного права сукупність прав, обов'язків та гарантій їх діяльності з питань цифровізації митних процедур за допомогою яких забезпечується виконання їх завдань і функцій щодо дотримання митного законодавства при здійсненні процедур митного контролю, митного оформлення та справляння (стягнення) митних платежів.

Приміром, деякі автори (у митному праві) до складових елементів адміністративно-правового статусу митних органів пропонують віднести: правову основу, форми й методи, завдання, функції та мету, їх повноваження, права та обов'язки, гарантії їх діяльності, відповідальність [13, с. 125–126]; інші автори доповнюють адміністративно-правовий статус органів державної влади у митній сфері такою категорією як предмети відання [14, с. 81], [7, с. 205]. Тобто, до основних елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур варто віднести: форми й методи, завдання й функції, компетенція та повноваження, права та обов'язки, гарантії захисту їх діяльності, а також адміністративна відповідальність за порушення законодавства з питань цифровізації митних процедур.

Класифікації суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур не передбачено у наукових працях. Приміром, В. Б. Авер'янов розрізняє 3 види суб'єктів адміністративного права: (а) фізичні особи; (б) особи юридичні (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, будь-які інші державні органи, об'єднання громадян, підприємства, установи й організації (в особі їх керівників, які очолюють органи управління цих підприємств, установ та організацій)); (в) колективні суб'єкти (утворення), які не мають ознак юридичної особи, але які в тій чи іншій мірі наділені нормами адміністративного права, певними правами й обов'язками, а також структурні підрозділи державних і недержавних органів, підприємств, установ та організацій, деякі інші громадські утворення (приміром, загальні збори громадян за місцем проживання) тощо [15, с. 347]. Приміром О. М. Шевчук пропонує кла-

сифікація суб'єктів, що забезпечують і беруть участь у переміщенні лікарських засобів через митний кордон України: (а) державні органи виконавчої влади, що забезпечують і здійснюють контроль за дотриманням вимог законодавства щодо переміщення лікарських засобів; (б) митні органи України, що здійснюють пропуск, митний контроль і митне оформлення таких засобів; (в) учасники зовнішньоекономічної діяльності (виробники, дистриб'ютори, експедитори тощо), які займаються їх переміщенням; (г) фізичні особи, що переміщують лікарські засоби через митний кордон для індивідуального використання [16, с. 62–63], та інші суб'єкти митного права, наприклад, митні посередники.

На думку О.П. Рябченко суб'єктів митного права можна систематизувати у дві групи: (1) загальні суб'єкти – фізичні і юридичні особи, які мають потенційну здатність брати участь у митно-правових відносинах; (2) спеціальні – фізичні і юридичні особи, які реалізують свої права та обов'язки у митно-правових відносинах. Серед спеціальних суб'єктів митного права виділено: а) суб'єктів, які не є носіями владних повноважень у митно-правових відносинах; (б) суб'єктів – носіїв державно-владних повноважень [17, с. 34]. На нашу думку, за таким критерієм як компетенція досліджуваних суб'єктів передбачає їх поділ залежно від обсягу та характеру владних повноважень у сфері формування та реалізації державної політики у сфері цифровізації митних процедур можна виокремити такі суб'єкти: суб'єкти загальної компетенції, суб'єкти галузевої (спеціальної) компетенції, суб'єкти міжгалузевої компетенції.

До суб'єктів загальної компетенції належать Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Президент України. До суб'єктів галузевої (спеціальної) компетенції – Міністерство фінансів України, Державна митна служба України та Міністерство цифрової трансформації України. До суб'єктів міжгалузевої компетенції – Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України та Рахункова палата України, які забезпечують інформаційну без-

пеку, кіберзахист і фінансовий контроль, тоді як суб'єкти допоміжної компетенції виконують технічні, сервісні та організаційні функції щодо впровадження й підтримки цифрових митних інструментів при здійсненні митних процедур. Ми не ставило за мету у цій публікації надати весь перелік суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур а тільки основні, так як їх набагато більше.

Вкажімо, що основне місце серед органів виконавчої влади займають низка органів публічної адміністрації у сфері цифровізації митних процедур. Коротко розкриємо їх компетенцію у досліджуваній сфері. Зокрема, Кабінет Міністрів України (затверджує концепції, стратегії цифровізації та відповідні підзаконні акти у митній сфері) [18], Міністерство фінансів України (формує державну політику у сфері митної справи та нормативне регулювання цифрових процесів митних процедур) [19], Міністерство цифрової трансформації України (забезпечує загальнодержавну політику цифрового розвитку, інтеграцію з державними ІТ-системами) [20], Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Держмитслужба України [21], Державна податкова служба України (забезпечує взаємодію інформаційних систем ДПС та Держмитслужби в режимі реального часу в установленому порядку (п.63 Положення) [21], Державна прикордонна служба України (інтеграція інформаційних систем у пунктах пропуску на державному кордоні) [22] тощо.

Приміром, у сфері євроінтеграції Міністерство цифрової трансформації України організовує та координує діяльність органів виконавчої влади, пов'язану з інтеграцією України до Єдиного цифрового ринку ЄС, а також участю України у програмах Європейського Союзу щодо цифрового співробітництва, зокрема у Програмі ЄС «Цифрова Європа» [20] та ін. Зокрема, Держмитслужба України з питань цифровізації митних процедур має повноваження стосовно взаємодії та здійснення обміну інформацією з державними органами, митними та іншими органами іноземних держав, міжнародними організаціями згідно із зако-

нодавством (п.47 Положення), забезпечує розвиток, здійснює впровадження та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, зокрема контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей; організовує та здійснює впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання; забезпечує функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»(п.49 Положення), здійснює в межах повноважень, визначених законом, формування та ведення реєстрів і баз даних, ведення яких покладено законодавством на Держмитслужбу (п.51 Положення) [21].

Висновки і пропозиції. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення цифровізації митних процедур доцільно розглядати як комплексну, визначену нормами адміністративного права систему їхніх форм й методів, завдань й функцій, компетенцію та повноваження, прав та обов'язків, гарантії захисту їх діяльності спрямованих на впровадження й функціонування електронних митних сервісів при здійсненні митних процедур, а також адміністративну відповідальність за порушення законодавства з питань цифровізації митних процедур. За таким критерієм як компетенція досліджуваних суб'єктів їх поділено залежно від обсягу та характеру владних повноважень у сфері формування та реалізації державної політики у сфері цифровізації митних процедур на три групи, а саме: суб'єкти загальної компетенції, суб'єкти галузевої (спеціальної) компетенції, суб'єкти міжгалузевої компетенції

Перспективним напрямком подальшого дослідження у цій царині є поглиблений аналіз механізмів адміністративної відповідальності суб'єктів цифровізації митних процедур, а також дослідження співвідношення їхньої компетенції з повноваженнями інших державних органів цифровізації митних процедур, з правоохоронними органами, вивчення форм міжвідомчої інформаційної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція): міжнародний документ від 18.05.1973 р. № 995_643. *Офіційний вісник України*. 2011. № 71 / № 18. 2011. Ст. 727. Ст. 2711.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. Ст. 552.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжн. док. від 27. 06.2014 р. № 984_011. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.
4. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96 – ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
6. Пай І. І. Компетенція суб'єктів запобігання корупційним ризикам при здійсненні митних процедур: адміністративно-правовий аспект. *Нове українське право*. 2025. № 1. С.205–211. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.1.26>
7. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Богущкий [та ін.]. Харків: Право, 2010. 624 с.
8. Адміністративне право України: академ. курс: підручник. Том 1 / за ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юрид. думка, 2004. 584 с.
9. Коломієць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 575 с.
10. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Українська енциклопедія, 1998. Том 4. Н-П. 2002. 720 с.
11. Лазор О.Я., Лазор О.Д. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення: навч. посібник. Київ, 2006. 352 с.
12. Приймаченко Д.В. Компетенція митних органів у сфері реалізації митної політики: сучасний стан. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. №1. С. 126–130.
13. Комзюк В.Т. Деякі питання адміністративно-правового статусу митних органів України в умовах реформування. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1(15). С. 124–133.
14. Зоріна О.Г. Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України: адміністративно-правовий вимір: монографія [наук. ред. О. М. Шевчук]; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 224 с.
15. Адміністративне право України: Акад. курс : підручн .у 2 т. В. Б. Авер'янов (відп. ред.). Том 1. Заг. част. Київ: Юридична думка, 2007. 592 с.
16. Шевчук О. М. Правове регулювання порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України: дисерт ...на здоб... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, Нац. ун-тет «Юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2012. 197 с.
17. Рябченко О.П. Місце митного права у структурі системи права: окремі пропозиції щодо визначення. *Юридичний вісник*. 2022. № 3 (64). С. 30–37. DOI: 10.18372/2307-9061.64.16873
18. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
19. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-p>
20. Про затвердження Положення про Міністерство цифрової трансформації України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-p>

21. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>

22. Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної прикордонної служби України: постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 533. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-2014-п>

Дата першого надходження статті до видання: 23.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)